

Vasemmiston talousohjelma kuntavaaleihin 2021

Johdanto

Valtaosa hyvinvointivaltion palveluista järjestetään kunnissa. Koulut, varhaiskasvatus, terveyskeskukset, vanhushoiva, vammaispalvelut, paikallisliikenne, lastensuojelu, liikuntatilat, nuorisotyö, kulttuuri, tieverkko, vesihuolto, kirjastot ja kymmenet muut palvelut eivät synny itsestään. Näistä ihmisille elintärkeistä palveluista päätetään kunnanvaltuustoissa ympäri Suomen.

Palveluiden järjestämistapa ja laajuus on suurelta osin kuntien omassa päätösvallassa, vaikka useimpia niistä ohjataan lakisääteisesti. Kunta on asukkaidensa yhteisö, joka saa niin halutessaan tehdä kuntalaisten eteen kokonaan uusiakin asioita. Asioiden hoitaminen demokraattisesti yhdessä on yleensä vaikuttavampaa kuin että jokainen yrittäisi ottaa vastuun vain omista asioistaan.

Monien kuntien talous oli ajautunut hyvin huonoon tilanteeseen noin vuosina 2013-2019, ennen nykyistä hallituskoalitiota. Erityisen surullinen kuntien kannalta oli Sipilän hallitus, joka sekä leikkasi valtionavustuksia kunnille indeksijäädytyksillä että kilpailukyky sopimukseen painostamalla kuntien verotulojen pohjana olevaa palkkakehitystä. Vasemmistoliitolle oli erittäin tärkeää, että uuden hallituksen ohjelmassa kuntien rahoitusta vahvistettiin yli miljardilla eurolla vuoteen 2019 verrattuna.

Erot kuntien välillä ovat kuitenkin suuria. Osalle kunnista on ennustettu suuria vaikeuksia hallituspolitiikan suunnanmuutoksesta huolimatta. Erityisesti muuttotappiokunnat ovat olleet vaikeuksissa ikääntyvän väestön sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisessä. Tähän tarpeeseen vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus, jossa sote-palveluiden järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueiden leveämmille harteille. Kuntavaalit 2021 ovat kuitenkin yhä myös sote-vaalit, koska nopeimmillaankin uudet hyvinvointialueet aloittavat vasta 2023.

Koronapandemia on vaikuttanut merkittävällä tavalla myös kuntien talouteen. Työttömyys, lomautukset ja yritystoiminnan vaikeudet heijastuvat heikkenevään verotulokehitykseen. Lisäksi kunnille tuli uusia kustannuksia erityisesti terveyspalveluissa. Sekä terveys- ja sosiaali- että koulutuspalveluissa on lisäksi syntynyt inhimillistä velkaa, kun hoitoja on siirretty eteenpäin ja opetuksessa syntynyt aukkoja. Vasemmiston mielestä on oikein, että kovimman iskun koronakriisistä on ottanut vastaan valtio, joka on korottoman lainanottonsa ansiosta pystynyt tukemaan kuntia kriisin yli.

Kuntapäättäjillä on edessään erittäin tärkeä tehtävä ja isoja valintoja sen suhteen, miten kertynyttä hoivavelkaa ja esimerkiksi nuorten pahoinvointia lähdetään purkamaan ja vähentämään. Henkilöstövähennysten ja toimintaan kohdistuvien leikkausten sijaan nyt pitää panostaa hyvinvointipalveluihin, jotta koronaviruksen haitalliset seuraukset jäävät mahdollisimman lyhytkestoisiksi.

Tässä ohjelmassa käymme läpi kuntatalouden perusteita ja kerromme, miten voimme varmistaa laadukkaat hyvinvointipalvelut kaikille, ei harvoille.

Suuret erot tuloissa kuntien välillä

Vasemmistoliitolle on tärkeää, että kaikilla kuntalaisilla on oikeus laadukkaaseen ja inhimilliseen hoivaan ja että suomalaiset lähikoulut ovat maailman parhaimpia myös tulevaisuudessa. Lisäksi kunnat ovat myös avainasemassa ilmastopäästöjen vähentämisessä sekä luonnon monimuotoisuuden suojelemisessa.

Monet ajamamme uudistukset maksavat. Kuntien tärkeimmät tulonlähteet ovat verot ja valtion maksamat valtionosuudet. Lisäksi kunnat voivat kerätä vuokria tai esimerkiksi toimintatuottoja kuten asiakasmaksuja. Verotuloista selvästi merkittävin on kunnallisvero, joka peritään kunnan asukkailta.

Kunnallisvero

Lähes puolet kuntien tuloista on ennen koronaa tullut kunnallisverosta, yhteensä noin 20 miljardia. Kunnallisvero oli vuonna 2020 keskimäärin 19,97 prosenttia. Suurin vero oli 23,50 prosenttia ja pienin 16,50. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti on viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana noussut, mikä johtuu muun muassa kuntien laajentuneista tehtävistä.

Kunnallisverosta on tehty vähennyksillä progressiivisempaa etenkin pienemmillä tulotasoilla. Alle noin 16 000 euron ansiotuloista ei makseta kunnallisveroa. Progressio käytännössä lakkaa noin 40 000 euron tuloilla, jota suuremmilla ansiotasoilla veron osuus pysyy samana tulojen kasvaessa. Todellinen keskimääräinen ”efektiivinen” kuntavero on samalla tasolla hieman yli 14 prosentissa kuin se oli 1990-luvun lopulla.

Osa kunnista on velkaantunut ja heikentänyt palveluitaan kilpaillakseen alhaisella kuntaverolla naapurikuntien kanssa. Vasemmistolle hyvät palvelut ovat verokilpailua tärkeämpiä ja kunnallisveron nostaminen voi monesti pitkällä tähtäimellä olla leikkauksia järkevämpi vaihtoehto. Osassa kuntia verotaso on kuitenkin jo niin korkea, etteivät merkittävät veronkorotukset ole vaihtoehto, ja rakenteelliset ongelmat onkin ratkaistava koko maassa erityisesti sote-uudistuksella.

Muut verot

Yritysten voitoistaan maksamasta **yhteisöveroista** kunnille ohjautuu vajaa 30 prosenttia. Kuntien yhteenlaskettu yhteisövero-osuus on lähes kaksi miljardia euroa. Yhteisöveron tuotto vaihtelee kuitenkin muita veromuotoja enemmän. Muutokset taloukasvussa ja yritysten tulostilanteissa voivat nopeasti aiheuttaa suuriakin muutoksia verotuottoon. Koronan takia kuntien saamaa yhteisövero-osuutta on tilapäisesti korotettu.

Toisin kuin kunnallisveron osalta, yhteisöveron tasosta päätetään valtakunnallisesti. Suomessa yhteisöverokanta laskettiin 24,5 prosentista 20:een vuoden 2014 alussa. Taso on kansainvälisesti katsoen jo varsin alhainen, eikä sitä enää ole varaa madaltaa. Valtioiden välisessä yhteisöverokilpailussa häviävät lopulta kaikki.

Lisäksi kunnat keräävät lähes kaksi miljardia euroa **kiinteistövero**a. Veroprosentit vaihtelevat kiinteistöjen tyyppin mukaan. Kunta voi päättää yleisen kiinteistöveroprosentin 0,93–2,00 välille ja esimerkiksi vakituisten asuinrakennusten veroprosentin 0,41–1,00 välille. Keskimääräinen vakituisten asunnon kiinteistövero oli 0,5 prosenttia vuonna 2020.

Kiinteistövero maksetaan sekä maapohjan että rakennuksen arvon perusteella, mutta verotusarvon määrittäminen ei Suomessa kovin hyvin heijasta kiinteistöjen todellisia arvoja. Osaksi sen takia kiinteistöverot ovat Suomessa merkittävästi alle eurooppalaisen keskimääräisen tason. Koska vero kohdistuu kiinteään omaisuuteen, on kiinteistövero mahdollinen tapa kohentaa kunnan taloutta. Samalla sen korotuksissa on riski että vuokralla asuvien asuinkustannukset nousevat ja maksutaakka kohdistuu väärin.

Vasemmisto edellyttää, että hallituksen parhaillaan valmistelema kiinteistöverouudistus toteutetaan siten, että verotusarvot vastaavat paremmin käyppiä arvoja. Samalla on huolehdittava siitä, ettei kenenkään kiinteistövero nouse kohtuuttomasti ja että verovelvollisten alhainen maksukyky huomioidaan.

Valtionosuudet

Valtionosuudet ovat verojen ohella kuntien tärkein tulonlähde. Valtion kunnille maksamilla valtionosuuksilla on pyritty varmistamaan, että myös heikommassa taloudellisessa asemassa olevat kunnat pystyisivät turvaamaan peruspalvelut kuntalaisille. Summat vaihtelevat muun muassa asukkaiden palvelutarpeesta riippuen. Kauniainen saa 9 euroa ja Utsjoki 5952 euroa asukasta kohden. Yhteensä kunnat saivat 2019 yli 8 ja 2020 yli 10 miljardia euroa valtionosuuksia valtion kassasta.

Edelliset hallitukset ovat laskeneet valtionosuuksien tasoa, mikä on heikentänyt kuntataloutta merkittävästi. Vasemmistoliitolle on ollut erittäin tärkeää, että nykyinen hallitus on kääntänyt tämän kehityssuunnan ja panostanut kuntien ja kuntalaisten hyvinvointiin. Tässä ohjelmassa esittelemme myös keinoja, joilla valtion kassaan voidaan kerätä miljardi euroa lisää hyvinvointipalveluiden vahvistamiseksi entisestään.

Lisäksi valtionosuusjärjestelmää olisi syytä selkeyttää pitäen samalla kiinni tuen ohjaamisesta todellisten tarpeiden mukaisesti. Valtiolla on myös tärkeä rooli siinä, että kuntien elinvoimaa tuetaan aluepolitiikalla ja esimerkiksi liikennetkaisuilla, samalla tunnustaen erilaiset tuen tarpeet sekä suhteessa väestön vähenemiseen että kasvuun.

Mitä kuntatasolla voidaan tehdä talouden tasapainottamiseksi?

Noin puolet kuntien menoista käytetään sosiaali- ja terveyspalveluihin ja kolmannes sivistykseen ja opetukseen. Merkittävä osa kuntien menoista muodostuu siis henkilöstökuluista, kuten opettajien ja terveydenhoitajien palkoista, sekä ulkoistettujen palveluiden ostoista.

Talouden tasapainottaminen on kuntatasolla erittäin haastavaa ja edellyttää yleensä erittäin haitallisia päätöksiä, jos sellaiseen tilanteeseen ajaututaan. Lomautuksilla ja leikkauksilla on nimittäin myös taloutta synkistäviä vaikutuksia, joilla on pitkät kerrannaisvaikutukset niin ihmisten hyvinvoinnin kuin talouden saralla.

Kunnissa on tärkeä ennakoivasti kontrolloida taloutta lähtökohtaisesti vastaamalla palvelutarjonnastaan itse. Näin säilytetään itsellään myös mahdollisuudet kontrolloida menoja. Yksityistetyt palvelut tulevat nimittäin usein hyvin kalliiksi vähintäänkin pidemmällä tähtäimellä kuntien ajettua oman palvelutuotantonsa alas ja ollessaan kaupallisten toimijoiden armoilla. Esimerkiksi terveydenhuollon, vanhuspalveluiden, lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yksityissektori on nopeasti keskittynyt muutamaaan isoon yritykseen, jolloin hintoihin tulee nousua myös monopolivoittojen muodossa. Lisäksi kustannusten ja investointien lisäksi näissä yrityksissä julkista rahaa kuuluu myös osingonmaksuun. Palveluiden ulkoistaminen kasvattaa myös kustannuksia sitä myötä, kun kunnalliset toimijat joutuvat maksamaan niin palveluiden hankintaan liittyvästä organisaatiosta kuin ulkoistettujen palveluiden laadun valvonnasta.

Julkisessa palvelutuotannossa koko siihen suunnattu summa menee yleishyödylliseen käyttöön, eivätkä veroeurot päädy esimerkiksi veroparatiiseihin. Monesti myös kunnallisten palvelujen yhtiöittäminen on ollut tie yhtiöiden yksityistämiseen ja siirtymiseen riskialttiille markkinoille. Lopputulos voi olla tällöin sama kuin suoralla yksityistämisellä.

Kyse on hyvin merkittävistä summista, sillä palveluiden ostot kunnissa ja kuntayhtymissä ovat kasvaneet liki kolminkertaisiksi 20 vuodessa. Nykyisellään ne ovat arvoltaan noin 10,5 miljardia euroa vuodessa. Samassa ajassa palkkasumma on kasvanut vain noin puolella eli 50 prosenttia vajaaseen 21 miljardiin euroon.¹

Jos julkisia hankintoja yksityissektorilta on perusteltua tehdä, esimerkiksi kun kyse on sellaisesta erikoistarpeista, jossa kunnan ei itse kannata ylläpitää osaamista on syytä

¹ Kuntaliitto (2020):

<https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Menot%20ja%20tulot%20TP2019.pdf>

merkittävästi tehostaa palveluiden hankintaa. Vain siten voidaan varmistua siitä, että kyseessä on aito kilpailu, joka tuottaa parhaan mahdollisen laadun ja hinnan veronmaksajille.

Jos tarkastellaan kaikkia kuntien julkisia hankintoja on niiden arvo lähes noin 20 miljardia euroa. Hyvinkin maltillisesti parempaan suuntaan järjestetyt kilpailutukset voisivat säästää kunnille hyvin merkittäviä summia. VATT:n tutkimuksessa on käynyt ilmi, että vuosina 2010-2017 Suomessa tehtyjen julkisten hankintojen kilpailutuksissa tarjoajien määrän mediaani oli vain kaksi.² Tutkimuksen mukaan tämä kilpailun puute on yhteydessä korkeampiin hankintahintoihin eli kilpailun puutteella on vakavia seurauksia.

Tutkimuksissa on arvioitu, että paremmin toteutetuilla julkisilla hankinnoilla voitaisiin säästää yli miljardin. Kuntien osuus on tästä yli puolet. Suomen ensimmäinen yhteinen kansallinen julkisten hankintojen strategia lanseerattiin Kuntamarkkinoilla 9.9.2020.

Myös kunnan omaisuuden kuten maa-alueiden tai kiinteistöjen myynti on monesti lyhytnäköinen ratkaisu taloudellisiin ongelmiin ja siihen tulee suhtautua varauksella. Vaikka sillä saadaan kertatuloja menettää kunta samalla tulevaisuuden vuokratuloja tai muita tuottoja.

Menojen kontrolloimisen lisäksi kuntien on tietysti myös tärkeä panostaa elinkeinopolitiikkaan ja työllisyyttä edistävien investointien saamiseen ja sitä kautta työllisyyteen. Myös työvoimapolitiikan saralla on syytä olla kaikin keinoin aktiivinen kunnissa, sillä ns. Kela-sakkojen hintalappu kunnille on lähes 400 miljoonaa euroa vuodessa. Nämä sakot ovat kuntien vastuulle kuuluvia maksuosuuksia pitkään työttömänä olleiden henkilöiden työmarkkinatuesta.

Vasemmistoliiton kuntavaaliohjelmassa esittelemme useita keinoja kunnan veto- ja pitovoimakeinojen määrätietoiseen kehittämiseen.

Hallituksen toimet kuntatalouden vahvistamiseksi

Nykyinen hallitus lopetti edellisen hallituksen päättämät valtionosuusleikkaukset ja korotti ensitöikseen kuntien valtionrahoitusta yli miljardilla eurolla. Koronapandemiasta aiheutuneiden talousvaikutusten kompensoimiseksi valtio tuki kuntia vuonna 2020 vielä kolmella lisämiljardilla.³

Myös vuodelle 2021 valtio on valmistautunut tukemaan kuntia lähes 2,4 miljardilla eurolla, josta iso osa menee suoraan koronaan liittyvien kustannusten kuten testauksen ja jäljityksen korvaamiseen, sairaanhoitopiirien tukemiseen sekä hoitovelan purkuun. Hallitus on myös sitoutunut siihen, että rahoitustarvetta arvioidaan uudelleen, mikäli koronatilanne niin vaatii.

Lisäksi hallituksen päättämistä uudistuksista aiheutuvat lisäkustannukset korvataan kunnille täysimääräisesti. Tämä koskee esimerkiksi oppilas- ja opiskeluhoollon palveluiden parannuksia

² VATT (2019): Anatomy of public procurement. <https://www.doria.fi/handle/10024/168335>

³ Kuntaliitto (2020):

https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Sanna_Lehtonen_2_Taloustorstai_19112020.pdf

ja vanhuspalveluiden henkilöstömitoituksen kasvattamista sekä historiallista oppivelvollisuus uudistusta, jonka myötä toisen asteen koulutuksesta tulee maksuton. Myös joukkoliikennettä tuetaan valtion toimesta vuonna 2021.

Koronan takia taloudellisissa vaikeuksissa olevien kuntien asemaa on helpotettu myös pidentämällä nk. alijäämän kattamiskautta. Näin halutaan varmistaa, etteivät kunnat koronakriisin takia ryhdy esimerkiksi lomauttamaan tai irtisanomaan työntekijöitä juuri kun hyvinvointivelka kriisin takia kasvaa.

Vasemmistoliitolle on tärkeää, että nykyinen hallitus on valmis panostamaan kuntien ja niiden kautta hyvinvointipalveluiden vahvistamiseen. Yksi tärkeimmistä tämän hallituskauden uudistuksista on sote-uudistus, jolla luodaan edellytyksiä jokaisen suomalaisen pääsyyn sosiaali- ja terveystalouteen tulotasosta tai asuinpaikasta riippumatta. Samalla hillitään sote-kustannusten kasvua, mikä on erityisen tärkeää niillä paikkakunnilla, joilla ikäihmisten osuus väestöstä kasvaa. Sote-uudistus on parhaillaan eduskunnassa käsittelyssä.

Lisäksi hallitus päätti syksyn 2020 budjettiriihessä käynnistää kokonaisvaltaisen tarkastelun kuntien tilanteesta. Tähän pidemmän aikavälin työhön liittyy myös kuntataloutta vahvistavien uudistusten arviointi.

Miljardi lisää hyvinvointipalveluiden vahvistamiseen

Vaikka nykyinen hallitus on monella tapaa tukenut kuntien taloutta, on monen kunnan taloudellinen tilanne kuitenkin edelleen haastava. Vasemmistoliitto haluaa varmistaa, että kunnissa panostetaan hyvinvointiin ja julkisiin palveluihin leikkausten sijaan. Valtion on viime kädessä varmistettava, että kunnilla on varaa vahvistaa hyvinvointipalveluita.

Olemme koonneet tähän alle joitakin verotukseen liittyviä esimerkkejä siitä, miten valtio voisi kerätä miljardi lisää julkistalouden kassaan.* Nämä toimet tiivistäisivät veropohjaa ja tekisivät verojärjestelmästä oikeudenmukaisemman.

*Esitetyt luvut ovat suuntaa antavia arvioita yksittäisten toimien vaikutuksista. Yhteensä nämä toimet lisäisivät valtion verotuloja arviolta yli miljardilla. Tarkempaa tietoa uudistuksista ja Vasemmistoliiton ajamista muista verouudistuksista löytyy Mistä rahat -ohjelmasta (2019): https://vasemmisto.fi/wp-content/uploads/2019/03/Mista_rahat_C3%A4-rahdat_final.pdf

Pääomatuloasteikon progression kasvattaminen (+100 M€)

Palkkojen, eläkkeiden ja veronalaisten etuuskien verotus kiristyy tulojen noustessa. Pääomatuloista kuten osingoista tai vuokratuloista veroa sen sijaan maksetaan pääsääntöisesti 30 prosenttia 30 000 euroon asti, ja tätä suuremmista tuloista 34 prosenttia riippumatta siitä,

kuinka paljon tuloja on. Tuloverotuksen progressio ei siis käytännössä osalta toteudu pääomatulojen kohdalla, vaikka järjestelmässä yksi pieni porrastus onkin.

Tulojen kasvaessa tosiasiallinen veroaste voi jopa laskea, sillä suursijoittajat voivat hyödyntää erilaisia holding-yhtiörakenteita ja muita verosuunnittelujärjestelyitä välttääkseen veroja.

Vasemmistoliiton tavoitteena on luopua ansio- ja pääomatulojen erillisverotuksesta. Yhdistetty verotus kaikille tuloille tekisi pääomatuloverotuksesta aidosti progressiivista, keventäisi pienten pääomatulojen verotusta ja hyödyttäisi kaikkia muita kuin suurten pääomatulojen saajia. Tämä valmistelu on aloitettava mahdollisimman pian. Veropohjan laajenemisen ja tiivistymisen myötä tuloveroasteikkoa voitaisiin jopa keventää varsinkin pieni- ja keskituloisilta.

Siirtymäkaudella pienimpien pääomatulojen veroastetta voitaisiin välittömästi keventää, ja vastaavasti suurimpien tulojen kiristää niin, että valtion verotulot kasvaisivat 100 miljoonalla eurolla vuodessa.

Listaaamattomien yhtiöiden osinkohuojennusten rajoittaminen (+350 M€)

Suomalaisen tuloverojärjestelmän erityisen ongelmallinen piirre on pörssilistaamattomien yritysten maksamien osinkojen erityisverokohtelu. Listaamattomien yritysten omistajat pystyvät nostamaan suuretkin ansiot pääomatuloina – mikäli yrityksellä on paljon nettovarallisuutta.

Tällöin osingoista 25 prosenttia on veronalaista 150 000 euroon asti. Tästä 25 prosentista maksetaan pääomatuloverona 30 tai 34 prosenttia. Toisin sanoen 150 000 euron pääomatuloista voi selvitä 8,5 prosentin verolla. Tätä suuremmillakin tuloilla verotus on varsin kevyttä suhteessa ansiotuloihin tai esimerkiksi pörssiyhtiöistä saatuihin osinkoihin.

Listaaamattomista yhtiöistä nostetaan huojennettuja osinkoja vuosittain yli 2 miljardia euroa, joista yli 1,5 miljardia on osingonsaajalle verovapaata tuloa. Kyseisestä veronhuojennuksesta hyötyvät pääasiassa rannikkoalueiden hyvätuloiset miehet.⁴

Varakkaita omistajayrittäjiä suosiva osinkoverokohtelu on keskeinen eriarvoistava rakenne, joka kannustaa verosuunnitteluun ja keinotekoiseen tulonmuuntoon. Paitsi että se on epäoikeudenmukainen, johtaa se useiden tutkimusten mukaan myös Suomen kansantalouden kannalta tehottomaan pääomien kohdentumiseen.

Osinkoverojärjestelmää korjaamalla saadaan arviolta 350 miljoonan euron lisäpotti valtion kassaan.

Varallisuusveron käyttöönotto (+100 M€)

⁴ Finnwatch (2020): Herrojen huojennus. https://finnwatch.org/images/Herrojen_huojennus.pdf

Varallisuuserot ovat Suomessa kasvaneet merkittävästi jo 30 vuoden ajan.⁵ Yleinen varallisuusvero hillitsisi omaisuuserojen kasvua ja keventäisi painetta muiden verojen korotuksiin.

Varallisuusvero ei kuitenkaan kohdistuisi esim. asuntojen ja kesämökkien kaltaiseen omaisuuteen, joka on jo kiinteistöveron, tai jonkun muun veron piirissä. Veropohjaltaan laaja ja tiivis varallisuusvero tuottaisi huomattavan verokertymän jo hyvin pienellä veroprosentilla.⁶

Välillisen sijoittamisen instrumenttien veropohjan tiivistäminen (+200 M€)

Sijoitusrahastoihin, sijoitussidonnaisiin vakuutus tuotteisiin ja muihin kuorijärjestelyihin kertyvää arvoa ei Suomessa veroteta lainkaan, ellei varoja nosteta. Sama koskee myös edellisen hallituksen käyttöön ottamaa osakesäästötiliä. Tästä verojen lykkäysmahdollisuudesta muodostuu huomattava veroetu suhteessa niihin, jotka omistavat sijoituksensa suoraan ja maksavat osinkotulosta ja myyntivoitoista normaalia pääomaveroa.

Valtiolle nämä välillisen sijoittamisen instrumentit aiheuttavat merkittäviä veromenetyksiä. Pelkästään osakesäästötilin tuomat veromenetykset nousevat vuosittain ja ovat valtiovarainministeriön arvion mukaan 100 miljoonaa euroa vuonna 2025.⁷ Joissain tapauksissa arvonnousu voi jäädä kokonaan verottamatta.

Monessa muussa maassa vastaavaa etua ei ole. Vasemmistoliitto katsoo, että Suomessa välillisen sijoittamisen instrumenttien tuottoja tulisi verottaa vuosittain kuten suoran sijoittamisen tapauksessa tehtäisiin.

Luonnollisten henkilöiden arvonnousuvero (0-50 M€)⁸

Maastapoistumis- tai arvonnousuverolla (exit tax) voitaisiin hillitä sellaista verovälttelyä, jossa edunsaaja siirtää kirjansa ulkomaille välttääkseen Suomen veroja. Ongelma koskee etenkin sijoitussäästötilien ja vakuutuskuorien kaltaisten järjestelyiden nostoja, mutta myös yleisemmin tapauksia, joissa motiivina (tilapäiselle) ulkomaille siirtymiselle on esimerkiksi perintö- tai lahjaveron välttely. Yrityksille arvonnousuvero tuli jo 2020 EU-direktiivin myötä.

Luonnollisten henkilöiden arvonnousuvero perittäisiin, kun arvonnousu realisoidaan, ei siis silloin kuin henkilö lähtee maasta. Vastaavan kaltainen järjestely on olemassa esimerkiksi

⁵ Riihelä, Marja; Sullström, Risto; Tuomala, Matti (2017): Varallisuus ja varallisuuserot Suomessa. <https://www.doria.fi/handle/10024/162274>

⁶ Esimerkiksi SAK:n tekemän karkean arvion mukaan pelkästään yli 100 000 euron varallisuuskiin kohdistuva 0,1 prosentin varallisuusvero toisi yli 100 miljoonan euron verotulot: <https://www.sak.fi/ajankohtaista/blogi/varallisuuserojen-kimppuun-verolla-sak-esittaa-yleista-varallisuusveroa>

⁷ VM:n muistio 31.8.2018: Kysymyksiä ja vastauksia osakesäästötilistä.

⁸ Valtiovarainministeriö on arvioinut, että luonnollisten henkilöiden maastapoistumisvero toisi 0-50 miljoonan euron verotulot vuosittain: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162030>

Norjassa, Ruotsissa, Saksassa ja Ranskassa. Arvonnousu tukisi muita verovälttelyn suitsimiseksi tehtäviä toimenpiteitä ja lisäisi Suomen verotuloja.

Osinkoverosta vapautettujen yhteisöjen lähdevero (+250 M€)

Yleishyödylliset yhteisöt ja niihin verotuksellisesti rinnastettavat instituutiosijoittajat, rahastot ja esimerkiksi vakuutuskuoria hallinnoivat yhtiöt on vapautettu osinkoverosta. Kyse on julkistalouden kannalta merkittävästä summasta. Pörssi-yhtiöt maksoivat osinkoja 12 miljardia euroa koronaa edeltävänä vuonna. Valtaosa näistä on verovapaita.

Suomen veropohjaa voisi tiivistää asettamalla pienen lähdeveron nyt osinkoveroista vapautettujen yhteisöiden osingoille. Valtaosan tästä maksaisivat ulkomaiset sijoitus- ja eläkerahastot, vaikka syrjimättömyysperiaatteen vuoksi vero koskisi myös kotimaisia eläkerahastoja sekä yleishyödyllisiä yhteisöjä ja säätiöitä. Helsingin pörssin yhtiöiden osakekannasta noin 40 prosenttia on viime vuosina ollut ulkomaalaisomistuksessa.

Hallitus on asettanut työryhmän selvittämään voitaisiinko tällainen viiden prosentin lähdevero ottaa Suomessa käyttöön. Aiemmin tehtyjen arvioiden mukaan tällainen vero voisi tuottaa 250-400 miljoonaa euroa vuodessa.

Konsernilainojen korkovähennysoikeuden rajoittaminen (+140 M€)

Monikansallisten yritykset ovat hyödyntäneet korkojen laajaa vähennyskelpoisuutta aggressiivisen verosuunnittelun työkaluna vuosikymmeniä. Suomessa konsernilainojen korkovähennysoikeutta rajattiin vuoden 2019 alusta EU-direktiivin pakottamana.

Lakiin jätettiin kuitenkin merkittäviä verovälttelyn mahdollistavia porsaanreikiä, joista keskeisin on niin sanottu tasevapautus. Nämä aukot tukkimalla verotulot kasvaisivat vuosittain huomattavasti.⁹ Hallitus onkin päättänyt korkovähennysoikeuden uudistamisesta syksyn 2021 budjettiriiheen mennessä.

⁹ Uudistus voisi tuoda arviolta 140 miljoonan euron verotulot vuosittain:
https://430.fi/static/signatures/pdfs/mista_luku_430_koostuu.pdf